

— INTERVIEW JANTINE JONGEBLOED FOTOGRAFIE DANIQUE VAN KESTEREN —

‘MIJN VADER LEERDE ME KIJKEN’

FOTOGRAAF EN KUNSTHISTORICUS VENUS VELDHOEN

Venus Veldhoen vertelt verhalen met haar foto's, maar tijdens een shoot kijkt en luistert ze vooral. 'Ik hoop dat mijn oprechte aandacht een beetje voelt als iets geven.'

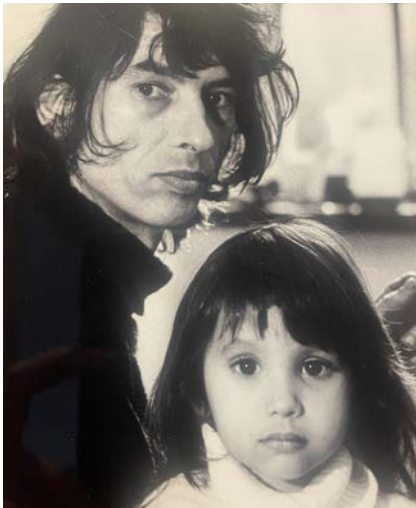
Met mijn
hippie-ouders in
het Vondelpark.

✱ VENUS VELDHOEN (Amsterdam, 1968) studeerde fotografie aan de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam en kunstgeschiedenis aan de VU en UvA. Sinds 2010 is ze docent fotografie en kunstgeschiedenis aan een aantal hogescholen en werkt ze behalve aan eigen projecten ook als (portret-)fotograaf voor opdrachtgevers. Haar eigen werk is opgenomen in de collecties van onder meer het Amsterdam Museum, Museum Kranenburgh en het Joods Historisch Museum. Eind 2023 verscheen haar eerste boek (uitgeverij Lecturis), met een overzicht van dertig jaar portretfotografie.

De drie zussen
Veldhoen, zelf-
portret.

Met papa.

Met mijn moeder,
door de bekende
fotograaf Philip
Mechanicus.

Het gezin Veldhoen.

Verleden

‘IK GING HET LIEFST BIJ VRIENDINNEN SPELEN BIJ WIE
ZE EEN TV HADDEN EN NORMAAL ATEN’

“Mijn geboorte is vastgelegd door fotograaf Ed van der Elsken, een vriend van mijn vader. Hij was toen bezig met een fotoproject over naakte mensen, van geboorte tot dood. Op mijn geboortekaartje stond een van zijn foto’s en ernaast een prent van mijn vader, die kunstenaar was. **Het was geen subtiel kaartje, meer een soort poster op A3-formaat, een beetje megalomane aankondiging van mijn komst, haha.** Ik groeide op als oudste van drie zussen. Mijn vader had al vier kinderen toen hij mijn moeder ontmoette en voor haar zijn vrouw verliet. Ze zijn daarna samen in zijn schilders-atelier gaan wonen. Daar werd ik geboren, in een ateliercomplex in de Amsterdamse Jordaan. Er was geen douche, wassen moest bij de kraan op de gang. Het was een primitieve, maar ook een fijne en bijzondere plek. Op mijn vierde, toen ook mijn zusje Gala was geboren, zijn we naar een huis-huis verhuisd. Mijn vader vond dat je met twee kinderen niet meer in een atelier kon wonen – al had mijn moeder er best willen blijven, hoorde ik later. Zij kwam op haar achttiende vanuit Azië naar Duitsland om in Bonn fotografie te studeren. Ze is in een Vietnamees-Somalisch gezin met twaalf kinderen opgegroeid, in Cambodja. Het was vrij uitzonderlijk dat mijn moslim-opa zijn ongetrouwde dochter het huis uit liet gaan, naar de andere kant van de wereld nota bene. Maar mijn moeder mocht een van haar broers achterna, die in Bonn was gaan werken bij de ambassade. Toen mijn moeder op een dag Amsterdam bezocht – ze moet begin twintig zijn geweest – zag ze in een galerie een portret van mijn vader hangen waarvan ze onder de indruk was. Toen heeft iemand hen met elkaar in contact gebracht. Zo geschiedde; mijn moeder stond model

voor hem, mijn vader werd verliefd. We waren thuis veel met z’n vijven. Helaas heeft mijn moeder eenmaal in Nederland niets meer met fotografie gedaan. Ze werd huisvrouw en stond in de keuken, maar toch vond haar creativiteit wel manieren om naar buiten te komen. Zo ontwierp en naaide ze al onze kleren en stond ze veel model voor mijn vader. We waren een close en artistiek hippiegezin. Liepen veel naakt rond thuis, hadden geen tv en aten altijd vegetarisch en macrobiotisch. Tegenwoordig kun je daarmee de lekkerste dingen maken, toen bestond dat dieet vooral uit knoertharde haverkoeken en vieze grijze pap met sojasaus. Ik vond als kind niets fijner dan om uit die hippiewereld te ontsnappen, om naar school te gaan en tussen de normale kinderen te zitten. Ik ging het liefst bij vriendinnen spelen bij wie ze een tv hadden en normaal aten. Ik weet nog dat ik voor het eerst een vlaflip at. Ik dacht dat ik doodging, zo lekker. Thuis mochten we geen snoep en aangezien alles wat niet mag extra interessant is, pikten mijn zussen en ik elke ochtend een paar cent uit het losgeldbakje van mijn vader om op weg naar school langs de Jamin te gaan, om van die diplolly’s te kopen. We waren verslaafd aan suiker. En aan ABBA. Mijn ouders vonden die band maar commerciële troep, mijn vriendinnen, zussen en ik vonden het heerlijk. We deden ze de hele dag na. Ik was acht jaar toen mijn ouders uit elkaar gingen. Dat was een heftige periode, want de scheiding had zo veel impact op mijn moeder dat ze ervan in de war raakte en psychiatrisch patiënt werd. Ze kon niet meer voor ons zorgen. Mijn zusjes en ik bleven bij mijn vader wonen, waar na een tijdje onze stiefmoeder bij introk, met wie mijn vader nog een zoon

kreeg. Een broertje, dat vonden mijn zusjes en ik heerlijk, maar tussen mijn stiefmoeder en mij was er erg veel frictie. We zochten mijn moeder in die tijd regelmatig op, maar het was vreselijk om haar zo ongelukkig te zien. Ik vond troost in ballet. Mathilde Willink, een vriendin van mijn vader uit de kunstwereld, nam me als klein meisje vaak mee naar klassieke balletvoorstellingen. Ik vond dat geweldig. Op mijn achtste deed ik toelating voor de dansopleiding van Scapino, en werd stapelverliefd op deze kunstvorm. Na school ging ik elke dag in m’n eentje met de bus naar de dansschool en ik kwam ’s avonds pas weer thuis. **Ik voelde me heel wat – zo zelfstandig en zo’n eigen wereld al. School en ballet, daar bestond mijn leven jarenlang uit.** Natuurlijk was het ook een vlucht van die moeilijke situatie thuis, maar ik ben blij dat ik die veilige haven had. Op mijn veertiende moest ik stoppen, ik werd afgekeurd vanwege mijn rug. Ik kwam in een zwart gat terecht en toen de situatie met mijn stiefmoeder onhoudbaar werd, ben ik het huis uitgegaan. Ik kon terecht bij een vriendin van mijn vader bij wie ik op kamers ging. Ik stopte een tijdje met school en ging modellenwerk doen. Toen ik op mijn achttiende mijn eerste vriendje ontmoette – een nuchtere, rustige jongen uit het oosten van het land – zijn we gaan samenwonen en heb ik mijn middelbare school afgemaakt. Hij kwam uit een doodnormaal gezin en daar had ik zo naar verlangd. Hij bracht de stabiliteit die ik nodig had.” >

‘MIJN CAMERA IS MIJN MANIER OM DICHTBIJ TE KOMEN, OM VERBINDING
TE ERVAREN EN HET AVONTUUR AAN TE GAAN’

Heden

‘MET FOTOGRAFIE KAN IK DE TIJD BEVRIEZEN.
EIGENLIJK BEN IK EEN SOORT ARCHIVARIS’

“Na de middelbare school deed ik toelating voor de school voor journalistiek. Ik werd helaas uitgeloot en besloot dan maar een tussenjaar te nemen. Ik had inmiddels een nieuwe vriend die op het punt stond om een lange reis naar India te maken. Hij schreef me vanuit daar brieven en vroeg waarom ik eigenlijk niet langskwam. Ik besloot hem op te zoeken en kocht voor vertrek een Olympus OM 1-camera – een intuïtieve ingeving denk ik. Ik vroeg een kennis van mijn zus, een fotograaf, hoe ik die camera moest bedienen. Hij legde me in een middag alles uit over sluitertijd en diafragma. Daarna ben ik in het vliegtuig gestapt. Mijn vriend en ik reisden samen drie maanden door India en Nepal en ik heb tientallen fotorolletjes volgeschoten. Toen ik de foto's in Nederland liet ontwikkelen, was ik zo blij met het resultaat dat ik besloot een jaar fotografie te gaan studeren. Een tijdelijk plan tot ik opnieuw toelating tot de opleiding journalistiek kon doen. Ik werd aangenomen op de kunstacademie in Den Haag en na een jaar was ik zo verknocht aan fotografie dat ik ermee doorging. Fotograaf Rineke Dijkstra – bekend van de strandportretten – was in die tijd een grote inspiratiebron. Toen ik hoorde dat zij aan de kunstacademie in Amsterdam les gaf, deed ik daar na dat eerste jaar in Den Haag toelating. Ik was een van de tien studenten die werd aangenomen. In Den Haag lag de nadruk veel meer op de techniek van fotografie. Ik heb geluk dat ik die goede basiskennis heb opgedaan voordat ik op de Gerrit Rietveld Academie vooral veel les kreeg over de inhoud en de artistieke keuzes. Ik had al snel een voorkeur voor portretfotografie. Dat moet de invloed van mijn vader

zijn geweest, die ook altijd bezig was met portretten en mensen. De laatste vrouw van mijn vader, Hedy d'Ancona, heeft weleens gezegd dat mijn vader iedereen in de familie heeft leren kijken. Als we op straat liepen, wees hij altijd markante en karakteristieke figuren aan. ‘Kijk, wow, die mevrouw, zie dan hoe mooi oud ze is!’ riep hij dan, als de lijnen in een gezicht of iemands ogen hem opvielen. Dat goed kunnen kijken vertaalde zich bij mij naar fotografie. **Ik heb mijn vaders fascinatie voor gezichten geërfd. Ik heb niks met landschappen, stillelevens of dieren.** Wat zo bijzonder is aan mensen fotograferen, is ook dat de kunst 'm zit in de interactie en het contact. In die zin is het toch mijn journalistieke nieuwsgierigheid die al in me zat. Als fotograaf heb ik altijd een vrijbrief om van alles te vragen aan en te weten te komen over de mensen die ik vastleg. Als ik aande overbuurvrouw zou vragen of ik haar eens mag portretteren omdat ik haar gezicht zo mooi vind, zou ik een hele middag bij haar thuis kunnen doorbrengen en van alles aan haar kunnen vragen. Even tijdelijk onderdeel van haar leven kunnen worden. Mijn camera is mijn manier om dicht bij mensen te komen, om verbinding te ervaren en het avontuur aan te gaan. Als ik fotografeer, kijk ik niet alleen naar het model, maar op een bepaalde manier ook naar mezelf. Eigenlijk is elk portret een zelfportret. **In de blik en de houding van degene die ik portretteer zit ook altijd iets van een reactie op de fotograaf.** Ed van der Elsen was bijvoorbeeld een heel brutale fotograaf, dat zie je weer spiegeld in zijn portretten. Ik ben zachter.

Hoe langer ik fotografeer, hoe zekerder ik word, hoe dichter ik bij mensen durf te komen. Een goed portret moet van heel dichtbij worden gemaakt. Die ontwikkeling zie je terug in mijn boek, in de blikken van de mensen die ik in de afgelopen 35 jaar heb vastgelegd. Ik fotografeer om de tijd vast te houden. Ik hou van geschiedenis en heb na de kunstacademie kunstgeschiedenis gestudeerd. Met fotografie kan ik de tijd bevroren. In die zin ben ik eigenlijk een soort archivaris. **Het liefst maak ik documentaireportretten, waarbij ook de context, de omgeving, iets weggeeft over de persoon en de plek en de tijd.** Misschien is fotografie ook wel een gevecht met de dood. Hoe ouder ik word, hoe meer mensen om me heen overlijden. Dat ik zo veel foto's van mijn vader heb, die vijf jaar geleden is overleden, helpt me om iets van hem in leven te houden.” >

Tijdens een reis naar Angkor Wat in Cambodja.

Met mijn vader Aat Veldhoen, door fotograaf Koos Breukel.

In mijn oude buurt, de Jordaan in Amsterdam.

Met mijn zoon Roman, zelfportret.

Tijdens opnames van de film 'Buddha's lost children' in Thailand.

Met Roman, inmiddels is hij zeventien.

Toekomst

‘MIJN PRIORITEIT LIGT NU BIJ MIJN ZOON.
NIET MEZELF, MAAR HEM NAAR DE TOEKOMST BEGELEIDEN’

“Ik ben me door mijn werk en de reizen die daarbij horen heel bewust van de willekeur van ons lot. Je kansen worden bepaald door de plek waar je wieg staat. Ik was voor een campagne van Artsen zonder Grenzen een tijdje in Zuid-Soedan om vrouwen in Nasir, een arme woestijnstad, te fotograferen. Bij de start van het project kreeg ik een vrij letterlijk overlevingspakket mee – er zaten pelpinda’s in, honderd dollar voor in geval van nood en ook condooms, voor als ik zou worden verkracht. Dat drukt je wel met de neus op de feiten. De vrouwen daar waren prachtig, heel mooi gekleed en zo trots. Maar tegelijkertijd hadden ze bijna allemaal meerdere kinderen verloren aan ondervoeding of buikgriep. Een oneindig contrast met ons leven in het Westen.

Ik heb me weleens schuldig gevoeld als ik foto’s kwam maken in derdewereldlanden voor campagnes en dan voelde dat ik iets van die mensen nam – alleen maar iets kwam halen en hen daarna met lege handen achterliet. Maar misschien zit de opbrengst van fotografie niet alleen in het eindresultaat, maar ook in de aandacht die ik kan geven als ik aan het vastleggen ben. Het is een wisselwerking, natuurlijk. Ik vertel verhalen met mijn foto’s, maar op het moment van fotograferen ben ik vooral aan het kijken en luisteren. Ik hoop dat mijn oprechte aandacht ook een beetje voelt als iets geven. **Ik ben dankbaar dat ik door mijn werk op dit soort plekken kom. Van zulke ervaringen kan ik alleen maar heel nederig worden.**

Ik heb altijd geweten dat ik maar één kind wilde. Het is een rijkdom en een verrijking. Een ander soort liefde die ik ook graag wilde ervaren in mijn leven, maar – precies zoals

de uitdrukking zegt – een kind is ook een ‘handenbindertje’. Voordat mijn zoon werd geboren, was ik het zo gewend om vrij te zijn, overal ja op te kunnen zeggen en maar door te gaan. Vijf weken na mijn bevalling stond ik alweer voor een reportage in Oost-Afrika. Hoewel mijn vriendinnen me hadden gewaarschuwd dat dat geen doen was, ging ik toch. Mijn ex-man bleef vijf dagen thuis met mijn zoon en een voorraad gekolfde melk. Eenmaal in Afrika besepte ik dat ik gek was geworden. **Dat oude leven voortzetten op dezelfde manier als vroeger kon natuurlijk niet, maar stoppen was voor mij ook geen optie.** Achteraf denk ik dat ik het meeste last had van de oordelen van mensen in mijn omgeving. Ik weet zeker dat je hier als man veel minder op wordt aangekeken.

Ik heb het moederschap regelmatig zwaar gevonden. Nu mijn zoon zeventien is, vind ik het soms nog steeds zwaar. Ik heb iemand weleens horen zeggen dat alle kunstenaars gecastreerd moeten worden, omdat het egoïstische ouders zijn die alleen maar bezig zijn met creëren. Onzin natuurlijk. Mijn vader was ook veel aan het werk, maar hij was ook een inspirerende vader. En het moederschap brengt me als mens ook weer een heleboel. Het is geweldig om mijn zoons interesses te volgen en van zo dichtbij in zijn leefwereld mee te kijken. Hij houdt me jong en bij de les. Net als de jonge studenten die ik begeleid op de academie, met wie ik nu de wereld van AI in de fotografie aan het ontdekken ben. Waar mijn fotografie het vasthouden van de tijd is, ga ik door mijn zoon juist mee met de tijd. Ik ben hem voorzichtig warm aan het maken voor de filmacademie. Niet geheel zonder eigenbelang: ik zou zelf zo graag nog

eens een film of documentaire maken, in een andere vorm mooie verhalen vertellen, maar film is weer een vak apart.

Mijn moeder is altijd psychiatrisch patiënt gebleven. Het voelde vaak alsof ik háár moeder was in plaats van andersom. Het grootste deel van mijn leven heb ik eigenlijk geen moeder gehad. Dat is zwaar. Ik zie haar tegenwoordig elke week, onze relatie is goed. Mijn twee zussen en ik hebben goed voor haar gezorgd, als een superteam. Dat heeft ook iets positiefs gebracht: de band tussen ons drieën is oneindig hecht, dat zie ik als een groot geluk.

Ik heb een boek gemaakt en heb veel van de wereld gezien, ik ben een bevoorrecht mens. Ik zou graag een keer naar Somalië willen gaan, het geboorteland van mijn opa. Of met de trein naar China reizen of drie maanden in Tokio wonen, maar dat komt allemaal wel – of niet. De komende tijd ligt mijn prioriteit bij mijn zoon. Niet mezelf, maar hem naar de toekomst begeleiden. Ik heb veel meegemaakt in mijn leven en ik denk dat ik het meest heb geleerd van de pijnlijke ervaringen. Van iets negatiefs probeer ik altijd iets positiefs te maken. Dat is me vaak gelukt en dat is een levenskunst die ik wil meegeven.” ●

PRODUCTIE ANNE-MARIE REM